

УДК 658.5

Dr Anna Kuczuk
Politechnika Opolska
Dr Monika Grabowska
Uniwersytet Ekonomiczny Wrocław

THE ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT AS AN INSTRUMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary. The Agenda 21 is a global programme of environment development, accepted in Rio de Janeiro in 1992 r. and shows, how it is possible to balance economic and social development from respect environment. The local governments have to form strategic documents with keeping rules of sustainable development. The Environmental Impact Assessment is such tool which helps respect environment problems and tends to change quality of our life. Currently we have Strategic Environmental Assessment refers to documents, policies, strategies and programmes, which should present sustainable development of regions or sectors of economy on each level of management. The raising the of teams creator in range of potential results the strategic documents of sectors environmentally consequential with planned development consciousness is main task of recommendations. The Strategic Environmental Assessment it is not only document - report, but is also a process servants the improvement of document subjected the opinion, to reduces disadvantageously influence on environment and proposes additional solutions contributed to better farming with his resources, which dues to sustainable development.

OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO JAKO NARZĘDZIE REALIZACJI ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Streszczenie. Agenda 21 jest globalnym programem działań na rzecz środowiska i rozwoju, przyjętym na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. Program ten wskazuje, w jaki sposób można równoważyć rozwój gospodarczy i społeczny z poszanowaniem środowiska. Kluczową rolę w procesie wdrażania Agendy 21 mają do odegrania władze lokalne, zgodnie z zasadą "Myśl globalnie, działaj lokalnie". Tworząc dokumenty strategiczne władze lokalne muszą realizować zadania związane z ochroną środowiska zgodnie z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Takim narzędziem umożliwiającym przeciwdziałanie dalszej degradacji środowiska i pogarszania się jakości życia ludzi jest procedura Ocen Oddziaływania na Środowisko. Obecnie instrument ten przyjął formę Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko (SOOS) i stanowi odzwierciedlenie rozwoju świadomości potrzeby coraz szerszego wspomagania zarządzania zrównoważonym rozwojem.

Oceny Oddziaływania na Środowisko w odniesieniu do dokumentów, polityk, strategii, planów i prognoz pozwalają włączyć wszystkie aspekty rozwoju

zrównoważonego, rozwiązywać konflikty, a co najważniejsze, już na etapie decyzyjnym uwzględniają opinie biorących w nich udział zainteresowanych stron. Procedura SOOS prowadzona jest zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska w oparciu o sporządzoną prognozę oddziaływań na środowisko realizacji zapisów zawartych w tych dokumentach. Efektem tej pracy są zalecenia dotyczące konstruowania dokumentów polityk, strategii, planów i programów.

Głównym zadaniem tych zaleceń jest podnoszenie świadomości zespołów tworzących dokumenty strategiczne sektorów w zakresie potencjalnych skutków dla środowiska wynikających z planowanego rozwoju. Strategiczne Oceny Oddziaływania na Środowisko nie są tylko dokumentami - raportami, lecz każda taka ocena jest procesem służącym ulepszeniu dokumentu poddawanego ocenie, aby jego przewidywane niekorzystne oddziaływanie na środowisko było mniejsze a zaproponowane dodatkowe rozwiązania przyczyniały się do lepszego gospodarowania jego zasobami, czyli zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Wstęp. Zasoby środowiska występują w ograniczonej ilości a potrzeby podmiotów korzystających z nich są nieograniczone. Dlatego rozwój gospodarczy przyczynia się do konkurowania o dostęp do zasobów naturalnych pomiędzy konsumentami a producentami. Zjawisko to dotyczy nie tylko zasobów postrzeganych jako surowce, ale także zdolności środowiska do przyjęcia emisji towarzyszących procesom produkcji oraz konsumpcji. W związku z tym niezbędnym jest przestrzeganie zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju, wykorzystując w tym celu procedurę wykonywania ocen oddziaływania na środowisko (OOS). Instrument ten jest o tyle istotny, że przyczynia się do wydawania zezwoleń związanych z powstawaniem i uruchamianiem zakładów mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Ocena Oddziaływania na Środowisko ma służyć ochronie środowiska, rozwojowi gospodarczemu i zasadom zrównoważonego rozwoju. „Stosując zasadę trwałego i zrównoważonego rozwoju, dążąc do efektywnego i optymalnego wykorzystania ograniczonych zasobów, także do ograniczonego czasu i zasobów ludzkich zaangażowanych w procesy administracyjne, należy dążyć do ograniczenia zbędnego powielania się procedur, na rzecz lepszego wykorzystania zasobów (czasu i wiedzy) w obszarach, gdzie procedury różnią się swoim zakresem lub przeznaczeniem.”¹

Zrównoważony rozwój a rozwój regionalny. Skuteczna realizacja zasad zrównoważonego rozwoju możliwa jest dzięki rozwojowi regionalnemu i sprzyjającej polityce administracyjnej. Ponadto założenia zrównoważonego i trwałego rozwoju stanowią słuszną drogę do budowania wspólnej, jednolitej Europy. Realizowanie rozwoju regionalnego, po przeprowadzonych zmianach

¹ Rzeszot U., Ronikier J., Ocena oddziaływania na środowisko i zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń – synergie i różnice (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, AGH Kraków, 2003, s. 103-105

administracyjnych, powierzono między innymi samorządom wojewódzkim i lokalnym, które są odpowiedzialne za tworzenie i realizację polityki zrównoważonego rozwoju. Przykładem takiego dokumentu jest Program Ochrony Środowiska, zwany „Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego”², uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego na podstawie art.18 pkt. 20 Ustawy z dnia 5 lipca 1998 r. o samorządzie województwa³ oraz art. 18 ust.1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. roku Prawo Ochrony Środowiska.⁴

Program ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju województwa dolnośląskiego stanowi program wdrożeniowy i jest długoterminową strategią ekologiczną województwa do 2015r., jak również zawiera wytyczne działań w ochronie środowiska na najbliższe lata. Program ten uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska. Realizuje on zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju uwzględniając aspekty społeczne, ekonomiczne i ekologiczne. Ponieważ działalność człowieka od początku ery przemysłowej do czasów współczesnych doprowadziła do przekształcenia środowiska naturalnego, to konieczne jest wprowadzenie radykalnych zmian postępowania w celu zachowania życia na ziemi. Narastające zagrożenia dla egzystencji przyszłych pokoleń, zmuszają do dokonania zmian w sposobie gospodarowania, czyli podejmowaniu decyzji przez odpowiednie podmioty gospodarcze, w tym również podmioty działające na szczeblu regionalnym. Polegają one na świadomym ukierunkowaniu działań na realizowanie zadań związanych z rozwojem zrównoważonym.

Po raz pierwszy problemy ochrony środowiska zostały zapisane w raporcie Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w 1969 roku, przedstawiając tam niepokojący stan przyrody. Uznano, że kontynuowanie dotychczasowych trendów rozwojowych w świecie zagraża dalszemu istnieniu cywilizacji ludzkiej.⁵ W związku z tym podjęto badania naukowe zmierzające do opracowania nowej koncepcji rozwoju gospodarczego, które sformułowane zostały w raporcie Klubu Rzymskiego w 1970 roku. Twórcy tego dokumentu zarzucili tradycyjne rozumienie rozwoju, formułując hasło „wzrostu zerowego”, w którym upatrywali rozwiązanie problemów ekologicznych. Starania nad opracowaniem nowego modelu gospodarowania kontynuowano na konferencji ONZ w Sztokholmie w 1972 roku. Przyjęto tam deklarację zgodnie z którą człowiek ma niezbywalne prawo do życia w środowisku o odpowiedniej jakości, zaś rządy

² Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego, zwany będzie w artykule Programem Ochrony Środowiska lub tylko Programem, Uchwała Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002 roku.

³ Ustawy z dnia 5 lipca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. 2001 Nr 142, poz. 1590 (tekst jednolity z późniejszymi zmianami)

⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2001 Nr 62, poz. 627 (zwana w artykule później Poś)

⁵ M. Czyż, Strategia rozwoju zrównoważonego i trwałego polskiej gospodarki (w) Zeszyty Naukowe Politechniki Krakowskiej seria Nauki Humanistyczne, Społeczne i Ekonomiczne nr 23, Kraków, 2001, s. 35-73

poszczególnych państw mają obowiązek chronić i poprawiać jego stan zarówno dla obecnego pokolenia, jak i dla pokoleń następnych. W dokumencie tym przedstawiono podstawy koncepcji zrównoważonego i trwałego rozwoju. Stanowiła ona próbę połączenia wymogów środowiskowych z rozwojem społecznym i gospodarczym, ujmując w sposób zintegrowany problemy społeczne i ekonomiczne świata.

Termin rozwój zrównoważony (*sustainable development*) jest w powszechnym użyciu od konferencji w Sztokholmie. Zasady rozwoju zrównoważonego i trwałego ujęte zostały w kilku dokumentach międzynarodowych: w światowej Karcie Przyrody z 1982 roku, w której określono podstawowe reguły postępowania ludzi w odniesieniu do biosfery, w Deklaracji z Caracas z 1991 roku ujmującej strategię działań na obszarach chronionych oraz w Deklaracji z Rio de Janeiro z 1992 roku, w której podkreślono, że człowiek powinien się znaleźć w centrum działań ekologicznych i jego prawa mają być tak samo ważne jak prawa rządzące biosferą (raport Nasza wspólna przyszłość-program działań-Agenda 21). Problemy związane ze zdefiniowaniem zrównoważonego i trwałego rozwoju wynikają z różnego tłumaczenia angielskiej nazwy *sustainable development*. Na język polski tłumaczony jest ten termin na kilka sposobów: jako rozwój zrównoważony, ekorozwój (co nie odpowiada angielskiemu określeniu *ecodevelopment*, oznaczający powrót do natury), rozwój trwały, rozwój zrównoważony i trwały (w polskim tłumaczeniu Agendy 21) i jako rozwój ekologicznie zrównoważony.

Ekorozwój oraz rozwój zrównoważony i trwały to najczęściej używane terminy, funkcjonujące jako synonimy, które oznaczają „pożądany społecznie, uzasadniony ekonomicznie i dopuszczalny ekologicznie rozwój gospodarczy”.⁶ W oparciu o wspomniane dokumenty, stwierdzić można, że klasyczne ujęcie rozwoju gospodarczego, w którym pominięty został aspekt ekologiczny obecnie nie ma racji bytu. Istotą rozwoju zrównoważonego i trwałego jest takie programowanie procesów społecznych i gospodarczych, które zapewni warunki trwania i samoodnowy poszczególnych ekosystemów. Jest to nowa filozofia rozwoju globalnego, ponieważ jego zasady akceptowane są przez poszczególne kraje jako usankcjonowany prawnie sposób egzystowania ich systemów gospodarczych, obejmujących wszystkie dziedziny gospodarki i życia społecznego.

Ocena Oddziaływania na Środowisko - instrument wspomagający politykę regionalną. Ekonomia środowiskowa wyodrębnia pojęcie kapitału, w ramach którego możemy wyróżnić:

- podstawowy kapitał naturalny, który stanowią zasoby niezbędne do życia i nie podlegające substytucji. Zaliczyć do niego można warstwę ozonową, klimat, różnorodność biologiczną, florę, faunę, morza i oceany, lody Arktyki i Antarktyki,
- inny kapitał naturalny w ramach, którego występują odnawialne zasoby

⁶ Z. Hull, Filozoficzne podstawy ekorozwoju (w) Materiały z konferencji, Zeszyty Problemowe PNR, Nr 401, Warszawa, 1992, s. 28

naturalne oraz zasoby nieodnawialne dające się zastąpić lub uzupełnić kapitałem wytworzonym przez człowieka oraz

- kapitał antropogeniczny wytworzony przez człowieka, zalicza się do niego dobra kapitałowe, rzeczowe i finansowe, może on ulegać pomniejszeniu lub powiększeniu według naszego uznania.

Wyżej wymieniona klasyfikacja kapitału, pozwala na stwierdzenie, że istnieje kapitał, który jest bezcenny, niemożliwy do zastąpienia oraz bardzo ważny dla życia. Dlatego należy objąć go szczególną ochroną i wprowadzić standardy bezpieczeństwa, w celu zapewnienia np. odpowiedniej jakości wody, powietrza, gleby, zachowania bioróżnorodności itp.⁷ Degradacja środowiska naturalnego pomniejsza jego kapitał, uszczuplając przyszłe dochody. Zatem równorzędne traktowanie sfery społecznej, gospodarczej i przyrodniczej stanowi istotę zrównoważonego i trwałego rozwoju. Sfery te tworzą zintegrowany system, w którym eliminacja jednego czynnika wyklucza funkcjonowanie pozostałych. Takim narzędziem umożliwiającym zachowanie ważnych cech podstawowego kapitału naturalnego oraz przeciwdziałania dalszej degradacji środowiska i pogarszania się jakości życia ludzi oraz zapobiegania stratom jest procedura ocen oddziaływania na środowisko.

Głównym celem OOS jest nierozłączne traktowanie ochrony środowiska i wszystkich procesów rozwoju gospodarczego wraz z zagospodarowaniem przestrzennym dla zapewnienia harmonijnej koegzystencji człowieka i przyrody z równoczesnym poszanowaniem potrzeb rozwojowych i środowiskowych przyszłych pokoleń, czyli z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju⁸. „OOS jest procesem w którym systematycznie, kompleksowo i według ustalonych procedur zbiera się i analizuje określone informacje o projektowanej aktywności gospodarczej oraz wyciąga wnioski dotyczące przewidywanych skutków tej aktywności dla środowiska tworząc materiał bazowy do podejmowania decyzji przez właściwe władze lokalne.

Proces OOS obejmuje całość prac od inicjatywy inwestora aż do wydania decyzji. Całość zebranych informacji, analiz i wniosków, wraz z niezbędnymi załącznikami i dokumentami, zestawia się w jednym opracowaniu, które sporządzane jest z regułami określonymi przepisami prawa. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przeprowadza się zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. 2001 Nr 62, poz. 627). W ustawie wprowadzono przepisy Dyrektywy 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny oddziaływania na środowisko niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć (ze zmianami wprowadzonymi przez Dyrektywę 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r.), Dyrektywy 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny oddziaływania na środowisko niektórych

⁷ Winpenny J.T.: Wartość środowiska. Metody wyceny ekonomicznej, PWE Warszawa, 1995, s. 20

⁸ Kozłowska B.: Oceny oddziaływania na środowisko instrumentem wspomagającym przygotowanie wniosku o uzyskanie pozwolenia zintegrowanego (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, AGH Kraków, 2003, s. 116-118

planów i programów, Dyrektywy 90/313/EWG w sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, a także konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska i konwencji z Espoo o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym.”⁹

Można zauważyć, że wraz z rozwojem gospodarczym następuje ewolucja systemu Ocen Oddziaływania na Środowisko. Obecnie instrument ten rozszerza zakres swoich kompetencji i dodatkowo dotyczy dokumentów, planów, strategii, polityk, przyjmując nazwę Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko (SOOS). Fakt ten stanowi odzwierciedlenie rozwoju świadomości potrzeby coraz szerszego wspomagania zarządzania zrównoważonym rozwojem. Oceny Oddziaływania na Środowisko w odniesieniu do dokumentów, polityk, strategii, planów i prognoz pozwalają włączyć wszystkie aspekty rozwoju zrównoważonego, rozwiązywać konflikty, a co najważniejsze uwzględniają opinie biorących w nich udział zainteresowanych stron, już na etapie decyzyjnym. Procedura SOOS prowadzona jest zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska¹⁰ w oparciu o sporządzoną prognozę oddziaływań na środowisko¹¹ realizacji zapisów zawartych w tych dokumentach. Efektem tej pracy są zalecenia dotyczące konstruowania dokumentów polityk, strategii, planów i programów.

Głównym zadaniem tych zaleceń jest podnoszenie świadomości zespołów tworzących dokumenty strategiczne sektorów w zakresie potencjalnych skutków dla środowiska wynikających z planowanego rozwoju.¹² Strategiczne Oceny Oddziaływania na Środowisko nie są z założenia tylko dokumentami (raportami). Każda wykonana taka ocena jest procesem służącym ulepszeniu dokumentu poddawanego ocenie, aby jego przewidywane niekorzystne oddziaływanie na środowisko było mniejsze, a zaproponowane dodatkowe rozwiązania przyczyniały się do lepszego gospodarowania jego zasobami. Rola OOS w procesie decyzyjnym sprowadza się do kilku zadań: zbierania informacji o stanie środowiska, rozważania alternatywnych rozwiązań, pogodzenia względów środowiskowych ze społecznymi i ekonomicznymi oraz spełnienia funkcji pomocniczej w kształtowaniu dokumentów strategicznych.

Zgodnie z przepisami Dyrektywy 2001/42¹³ oceny środowiskowej¹⁴ wymagają: plany i programy, jak również takowej ocenie podlegają zmiany tych dokumentów, przygotowywane przez organy administracji szczebla centralnego,

⁹ Kozłowska B.... op. cit. s.117-118

¹⁰ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2001 Nr 62, poz. 627

¹¹ Poś art. 42

¹² Starzewska-Sikorska A.: Rola oceny oddziaływania na środowisko w kształtowaniu dokumentów zrównoważonego rozwoju sektorów gospodarki (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do UE, AGH Kraków, 2003, s. 236

¹³ Dyrektywa 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny oddziaływania na środowisko niektórych planów i programów

¹⁴ Autorki stosują zamiennie OOS z ocenami środowiskowymi

regionalnego lub lokalnego, których przygotowanie wymagane jest przez przepisy prawa.¹⁵ Zawsze wymagają oceny programy i plany wraz ze zmianami z dziedziny rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, energetyki, przemysłu, transportu, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, telekomunikacji, turystyki oraz gospodarki przestrzennej i zagospodarowania terenu - które wyznaczają ramy dla przyszłych indywidualnych pozwoleń dopuszczających realizację konkretnych przedsięwzięć.

Organy opracowujące projekty dokumentów lub wprowadzające do nich zmiany mogą, w porozumieniu z właściwymi organami ochrony środowiska¹⁶ (Główny Inspektor Sanitarny lub Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny) odstąpić od przeprowadzenia oceny środowiskowej dokumentów wymienionych w art. 19, pkt.2 biorąc pod uwagę charakter działań przewidzianych w tych dokumentach oraz rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, a także cechy obszaru objętego tym oddziaływaniem. W przypadku gdy realizacja tych dokumentów nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko można odstąpić od wykonania OOS. Natomiast gdy niezbędne jest wykonanie oceny należy postępować zgodnie z następującym porządkiem:

1. ustalenie, w porozumieniu z właściwymi organami czy dany dokument określony w Prawie Ochrony Środowiska art. 19 ust 1 pkt 2 wymaga oceny czy nie,
2. ustalenie w porozumieniu z właściwym organem zakresu prognozy (nie dotyczy miejscowych planów),
3. wykonanie prognozy,
4. poddanie projektu dokumentu wraz z prognozą procedurze udziału społeczeństwa oraz opinii właściwego organu,
5. rozpatrzenie uwag i wniosków społeczeństwa, ustaleń prognozy oraz opinii właściwego organu,
6. przyjęcie dokumentu uwzględniającego ustalenia prognozy oraz rezultaty uwag, wniosków i opinii,
7. podanie do publicznej wiadomości ostatecznego dokumentu wraz z towarzyszącą mu informacją o zgłoszonych uwagach i wnioskach oraz sposobie ich wykorzystania.

Efektom takiego postępowania jest ocena strategiczna czyli ocena oddziaływania na środowisko dla dokumentów polityk, strategii, planów lub programów w oparciu o sporządzoną prognozę oddziaływania na środowisko realizacji zapisów zawartych w tych dokumentach. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko (SOOS) jest instrumentem zarządzania środowiskowego, realizującego założenia rozwoju gospodarczego wraz z rozwojem społecznym i ekologicznym.

Główne zadania SOOS to weryfikacja założeń strategii, programu, planu ze względu na dopuszczalność skutków środowiskowych do ich realizacji. Przez skutki środowiskowe należy rozumieć konsekwencje przewidywań niekorzystnych

¹⁵ Poś art. 40

¹⁶ Poś art. 40, pkt.3; art.45

zmian na stan środowiska naturalnego. Ponadto dokumenty te powinny spełniać założenia polityki ekologicznej państwa, jak i polityk regionalnych, realizując jednocześnie zasady zrównoważonego rozwoju. I to w jaki sposób są one (cele ekologiczne, metody realizacji tych celów, wykonawcy) realizowane oraz czy dany dokument strategiczny jest zgodny z polityką ekologiczną i zasadami ekorozwoju należy do zadań SOOS.

„Opracowywana strategia czy program powinien być mocno osadzony w zasadach zrównoważonego rozwoju dotyczących zagadnień środowiskowych, gospodarczych i społecznych, uwarunkowań lokalnych, krajowych oraz podjętych międzynarodowych zobowiązań. Emanującym ze strategii przesłaniem powinna być realna konieczność i możliwość budowy podstaw zrównoważonego rozwoju charakteryzującego się trzema zasadami:

1. zapewnienie pełni jakości życia jednostek
2. zapewnienie stałego dostępu do zasobów naturalnych
3. unikanie trwałego zniszczenia środowiska.”¹⁷

Program ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju województwa dolnośląskiego tworzono w warunkach bardzo dynamicznych zmian, zarówno w skali województwa, jak i całego kraju. Przemiany te dotyczyły rozwoju gospodarczego, działań podejmowanych w związku z akcesją do Unii Europejskiej oraz reformy ustrojowej kraju. W jej konsekwencji w istotnym stopniu zmieniły się kompetencje poszczególnych poziomów administracji publicznej, również w zakresie ochrony środowiska. Nowy układ administracyjny, powstanie nowego poziomu jakim jest powiat, i przekazanie mu wielu kompetencji oraz fakt, że nowe województwo dolnośląskie objęło swoim obszarem tereny kilku byłych województw (wrocławskiego, wałbrzyskiego, jeleniogórskiego, legnickiego oraz siedem gmin województwa kaliskiego i leszczyńskiego) stanowiło dużą zmianę w ustabilizowanym i uporządkowanym systemie sprzed 1 stycznia 1999 r. Program ten ma za zadanie przyczynić się nie tylko do rozwiązania istniejących problemów środowiskowych, ale również takiego ukierunkowania działań, które pozwoliłyby przeciwdziałać zagrożeniom mogącym pojawić się w przyszłości.

W programie uwzględnione zostały wszystkie zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i dziedzin bezpośrednio powiązanych, co powinno pomóc województwu we właściwym dobraniu działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju regionu. Opracowanie programu nie było samo w sobie celem, jest to pierwszy krok w drodze ku zrównoważonemu rozwojowi. Dlatego też nie należy tego dokumentu traktować za zamknięty rozdział działań na rzecz ochrony środowiska w województwie dolnośląskim, ale za propozycję do dalszych dyskusji i wyszukiwania coraz lepszych rozwiązań.¹⁸ Racjonalne korzystanie zarówno z nieodnawialnych, jak i z odnawialnych zasobów naturalnych stanowi istotny element zasady zrównoważonego rozwoju. Nieodpowiednie korzystanie z zasobów

¹⁷ Starzewska-Sikorska A.... op. cit. s.236-237

¹⁸ Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego, Uchwała Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r., s. 11

należy eliminować nie tylko za pomocą wyznaczania limitów zużycia, ale przede wszystkim poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz możliwości uczestnictwa jego w konsultacjach społecznych, zagwarantowanych Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo Ochrony Środowiska, stanowiących jeden z elementów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.¹⁹

Literatura.

1. Borys T., Wskaźniki ekorozwoju, Ekonomia i środowisko, Nr 1, Białystok, 1999
2. Czyż M., Strategia rozwoju zrównoważonego i trwałego polskiej gospodarki (w) Zeszyty Naukowe Politechniki Krakowskiej seria Nauki Humanistyczne, Społeczne i Ekonomiczne nr 23, Kraków, 2001
3. Hull Z., Filozoficzne podstawy ekorozwoju (w) Materiały z konferencji, Zeszyty Problemowe PNR, Nr 401, Warszawa, 1992
4. Kozłowska B.: Oceny oddziaływania na środowisko instrumentem wspomagającym przygotowanie wniosku o uzyskanie pozwolenia zintegrowanego (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, AGH Kraków, 2003
5. Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego, Uchwała Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002 roku.
6. Rzeszot U., Ronikier J., Ocena oddziaływania na środowisko i zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń – synergie i różnice (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, AGH Kraków, 2003
7. Starzewska-Sikorska A.: Rola oceny oddziaływania na środowisko w kształtowaniu dokumentów zrównoważonego rozwoju sektorów gospodarki (w) Problematyka ocen środowiskowych w przededniu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, AGH Kraków, 2003
8. Winpenny J.T.: Wartość środowiska. Metody wyceny ekonomicznej, PWE, Warszawa, 1995

¹⁹ Program ... op.cit. s.97